

Jumalateenistus Nõos P, 20.04.25 kl 11, I ülestõusmispüha

Lektsioonid: Ho 6:1–3; 1Kr 15:1–8, 11

Pihikõne: piiskopi karjasekirja alusel Jh 20:19

Jutlus: Lk 24:1–12

Laulud: 117 (1–5); 109 (1–2, 3); 101 (1–4); 119 (1–4)

Aga esimesel nädalapäeval, veel enne koitu läksid naised hauale, tuues kaasa lõhnarohte, mis nad olid valmis pannud. Ent nad leidsid kivi hauakambri eest ära veeretatud olevat. Ja kui nad sisse astusid, ei leidnud nad Issanda Jeesuse ihu. Ja sündis, et kui nad olid nõutuses selle pärast, vaata, kaks meest seisid nende juures erevalges rõivas. Aga kui naised hirmu tundes silmad maha löid, ütlesid mehed neile: „Mis te otsite elavat surmute juurest? Teda ei ole siin, ta on üles äratatud. Tuletage meelde, mida ta teile rääkis juba Galileas, öeldes, et Inimese Poeg peab antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma.” Ja naistele tulid meelde Jeesuse sõnad. Ja pöördudes hauakambri juurest tagasi, kuulutasid nad kõike seda neile üheteistkümmenele ja kõigile teistele. Aga need olid Maarja Magdaleena ja Johanna ja Maarja, Jaakobuse ema, ja muud naised koos nendega. Nad rääkisid seda apostlitele, ent need sõnad paistsid nende silmis otsekui tühi jutt ja nad ei uskunud naisi. [Peetrus aga tõusis püsti ja jooksis hauakambri juurde, ja kui ta kummargil sisse vaatas, siis nägi ta üksnes surilinu. Ja ta läks ära, endamisi imestades sündinu üle.]

Kristus on surnuist üles tõusnud! See väide on täna kõigi usklike ristiinimeste suus või vähemalt mõttes.

Miks ma rõhutan „usklike ristiinimeste”? Sest küllap on Kristuse koguduse liikmete hulgas ka neid, kes pole endale pärast leeriõnnistamist esitanud küsimust: kas ma usun, et Jeesus Kristus on Jumala Poeg?

Väide, et Kristus on surnuist üles tõusnud, on täna nende suus, kes tahavad mingil põhjusel uskuda. Nad on kristliku õpetusega oma elus palju kokku puutunud – kas siis koduse kasvatuse tõttu, seotuse tõttu mõne koguduse juhtorganitega või oma vaimulikuseisuse tõttu.

Ärgu aga minu piiritlemise peale kurvastagu ka need, kes pole tahtnud pärast leeriõnnistamist uskuda! Sest ka nemad on kord ju seda usku oma suuga tunnistanud. Ja isegi seda, et Jeesus Kristus on „kolmandal päeval üles tõusnud surnuist”, sest nii on kirjutatud apostlikus usutunnistuses, mida igal jumalateenistusel, sh leerijumalateenistusel üheskoos loetakse.

Roomakatoliku teoloogias tehakse vahet usul, kuidas usutakse (*fides qua creditur*) ja usul, mida usutakse (*fides quae creditur*). Esimene on just see südameusk, millest tuleneb soov uskuda. Teine aga usk, mida tunnistatakse koos kogudusega ja mille alusel seisab kiriku õpetus.

Kumbki usk pole teisest halvem ega parem, kuid tänapäeval ülestõusmispühapäeval tuleb kõnelda just sellest usust, kuidas usutakse. Sest seda teist usku tunnistatakse ju niikuinii igal jumalateenistusel, ka tänapäeval.

Niisiis, me usume, et Kristus on surnuist üles tõusnud! Ja meile, kes me seda usume, polegi teist võimalust. Apostel Paulus ütleb 1Kr 15:14: „Aga kui Kristust ei ole üles äratatud, siis tähendab see, et ka meie jutlus on tühine ja tühine on ka teie usk.” Mina ei soovi kuidagi teie aega oma jutlusega raisata ja arvan, et ka teie ei soovi mind kuulata, kui ma kõneleksin tühist juttu. Samuti oleks juhul, kui Kristust pole üles äratatud, tühine teie usutee siin elus – kõik, mida te usu nimel olete teinud ja mida tegemata jätnud. Niisiis, kristlik usk põhineb ikka sellel, et Kristus on surnuist üles tõusnud. See on justkui aksioom, endastmõistetav tõde, mida pole vaja tõestada.

Ent vaadake siiski tänase kirjakohta näitel, kuidas see aksioom on sündinud.

Esiteks seetõttu, et Jeesuse naisjüngrid – evangelist Luukas nimetab nimepidi Maarja Magdaleena ja Johanna ja Maarja, Jaakobuse ema – leidsid kolm päeva pärast Jeesuse surma ja matmist, et Jeesust pole hauas.

Siinkohal on olulised matmiskombed. Kui tänapäeval Eestis leitaks mõne surnu haud tühjana, siis tähendaks see seda, et haud on lahti kaevatud ja surnut seal sees enam pole. Ka seda juhtub. Kuid

sellisel juhul tõrguks normaalne mõistus nõustumast, et surnu on seda kõike ise teinud. Keegi on sel juhul ikkagi haua lahti kaevanud. Sest kui surnu kaoks ära maa alt – mis on ka teoreetiliselt võimalik, – siis ei saaks seda ju keegi teada.

Kuid Jeesuse haud oli kaljukoopas, mille avaus oli suletud suure kiviga, mida sai avada ja sulgeda. Seega eeldavad just juudi matmiskombed, et on üsna kindel võimalus, et Jeesus läks tõesti ise sealt hauast välja. Sest kivi oli võimalik ju ka seestpoolt ära veeretada, ehkki ma ei tea, kuidas see tehniliselt teostatav võiks olla. Kahelda, et Jeesus seda üksi teha ei jõudnud, aga ei tasu, sest kas ei ütle Jeesus ise oma jüngerile Lk 17:6: „Kui teil oleks usku nagu sinepiivakene, te võiksite öelda sellele mooruspuule: „Juuri end üles ja istuta merre!” ja see kuulaks teie sõna.” Ja Jeesuse kui Jumala Poja usus pole vist kellelgi kahtlust.

Kuid oletame, et hauale rutanud naised ei uskunud või ei osanud uskuda, et Jeesus on Jumala Poeg. Ka evangelist Luukas mainib naiste nõutust, kui nad loodetud Jeesuse ihu hauakambris ei näinud. Kuidas siis naised uskuma hakkasid? Nad said kaks tõendust.

Üks oli see, et neile ilmus järsku hauas kaks erevalges rõivas meest, kes kõnelesid naistega erakordselt asjakohaselt. Kreekakeelses algtekstis on eestikeelse tõlke „seisid nende juures” alusena kasutatud sõna ἐπίστημι. Seda sõna kasutatakse ka siis, kui keegi ilmub ootamatult kellegi ette. Küllap oli see meeste ilmumine naistele ehmatav, eriti veel hauakambris. Seepärast pidasid nad neid kindlasti ingleks. Ja kui keegi näeb inglaid, Jumala saadikuid, siis tuleb uskuda seda, mida nad kõnelevad.

Teine tõendus, millele enne viitasin, oligi siis nende meeste, tõenäoliselt inglite, kõne, mis pani naisi asju meelde tuletama. Inglid, küsisid naistelt esmalt: „Mis te otsite elavat surnute juurest?”

Võib-olla ei saanud naised täpselt aru, mida need mehed mõtlesid väljendiga „elavat surnute juurest”, sest see oleks justkui eeldanud naistelt veendumust, et Jeesus oli elav. Kuid on arvatud, et see sõna „elav” viitab siin pigem elule igaviku mõttes. Umbes samamoodi nagu Jeesus ütleb Jh 14:6: „Mina olen tee ja tõde ja elu.” Ja võib-olla said naised ka sellest mõttest aru.

Teiseks ütlesid mehed: „Teda ei ole siin, ta on üles äratatud. Tuletage meelde, mida ta teile rääkis juba Galileas, öeldes, et Inimese Poeg peab antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma.” Sellega meenutasid inglid naistele Jeesuse kõnet, mille nad olid unustanud. Ja kas siis ei peaks usaldama inimest, kes on teinud niipalju imetegusid ja keda naised kui oma õpetajat armastasid!

Evangelist Luukas ütlebki nüüd, et naistele tulid Jeesuse sõnad inglite meenutuse tõttu meelde ning nad ruttasid nähtut teatama Jeesuse üheteistkümnele meesjüngri ja kõigile teistele, arvatavasti siis laiemale seltskonnale inimestele, kes oli Jeesusega lähemalt seotud.

Selle seltskonna reaktsioon naiste jutule polnud üllatav. Nad ei uskunud naiste juttu. Miks? Sest neil puudus kogemus inglitega kohtumisest ja nende asjakohasest jutust.

Sellest me võime teha ühe vahejäreltõlke „usu kohta, kuidas usutakse”, uskuja usu kohta. Nimelt, usu tekkeks on tarvis kaalukaid tõendeid, kõige parem, kui isiklikku kogemust.

Meie kirjakoht lõpebki teatega, et Jeesuse tähtsaim jünger Peetrus jooksis naiste jutu peale hauakambri juurde ja nägi seal surilinu. Küllap olid need surilinaid selliselt paigutatud, et panid Peetruse imestama. Jh 20:6j täpsustab tõesti, et Peetrus „nägi maas olevaid surilinu ja higerätikut, mis oli Jeesuse pea ümber olnud, et see ei olnud koos surilinaadega, vaid eraldi kokkumässituna teises kohas.” Niisiis sai teatava kogemuse ka Peetrus.

Kuid Jeesus teadis, et sellest jääb väheks. Seepärast ilmus ta oma jüngerile pärast oma surnuist ülestõusmist veel korduvalt, lausa 40 päeva jooksul, nagu Luukas Apostlite tegude raamatus Ap 1:3 kinnitab. Ja kaalukamaid tõendeid kui surnuks arvatud inimese ilmumine elavana – seejuures koos tõendustega, et tegu pole vaimuga – ei saa vist keegi nõuda!

Seega oli väites, et Jeesus Kristus on surnuist üles tõusnud, 1. sajandil pKr veendunud sadu inimesi – nagu apostel Paulus oma 1. kirjas korintlastele 1Kr 15:6 kinnitab.

Jäävad aga olulised küsimused. Kuidas peaksime Jeesus Kristuse surnuist ülestõusmist uskuma meie, kes me pole inglilt asjakohaselt infot saanud, Jeesuse tühjas hauas tema surilinu näinud ega ülestõusnud Jeesusega kohtunud? Kas peaksime siis rahumeeli piirduma usuga, mida usutakse (*fides quae creditur*), mida oleme kord leeriõnnistamisel tunnistanud ja võib-olla pähegi õppinud?

Ei, ainult formaalse usuga ei taha me ju piirduda, ehkki seegi on midagi väärt: tugineb see formaalne usk ju ristimisele, mis eelneb leeriõnnistamisele; ja ristitutena oleme me ju Ilmutusraamatu põhjal järeldades kantud Issanda Eluraamatusse!

Meie süda ihkab suuremat kindlust. Et me saaksime ülestõusmispühadel rõõmsalt hüüda: „Jeesus Kristus on surnuist üles tõusnud!” Ja vastata: „Tõesti, ta on üles tõusnud!” Kuidas seda kindlust saada?

Õp Martin Lipp tõlgib meie „Kiriku laulu- ja palveraamatu” 285 laulus Johann Hermann Schraderi sõnu järgmiselt: „Usk kindel lootus üksine / on Jeesu armu peale, / ei ainult armu teadmine, / vaid et sa armu poole / ka kõigest hingest kisendad / ja armule end põhjendad, / siis pääsed surmahädast.” Kas võib siis väita, et usku, kuidas usutakse (*fides qua creditur*) saab kasvatada? Võib-olla tõesti. Sest Mk 9:24 hüüab haige lapse isa Jeesusele: „Ma usun, aita mind mu uskmatuses!” Kui me Jumalat palume, siis võime saada südameusku ja tõepoolest uskuda, et Jeesus Kristus on surnuist üles tõusnud!

Aamen.